מײַן בוך ״אָסטראָלענקע״

.1
פּונקט ווי אײנער, וואָס ליגט צופֿוסנס
פֿון דער נאַכט און בינדט אַרום
זײַן קאָפּ מיט טונקל, ווי באַנדאַזשן,
ווײַל שווערער ווײַטיק שנײַדט אַרײַן
מיט לאַנגע מעסערס, ווי לאַנגע יאָר,
ווײַל צענדליקער לאַמטערנעס שפּײַען
מיט ליכט אַראָפּ אויף טראָטואַרן,
און יעדער ליכטפֿלעק איז א יאָר,
ליגן אַלע זײַנע יאָרן
אויסגעשפּיגן אויף די גאַסן,
און ער אַנטלויפֿט (ווי דער הימל
אַנטלויפֿט פֿאַרנאַכט, ווען ער זעט שוין:
זײַן גאַנץ פֿאַרמעגן איז פֿאַרברענט,
זײַן לעצטע גאָלדענע מטבע
איז אויכעט פֿאַלש און רײַבט זיך אָפּ...)
און ער אַנטלויפֿט ווי אַ מאַמע
בײַ דער לוויה פֿון איר קינד,
ווען ס׳פֿאַרגײַט איר זען און הערן,
און בײַ יעדן טריט רוימט דער ווינט
איר אײַן אין אויער: גײ צוריק!
אַז וועסט זען דײַן ליכט באַגראָבן
וועסטו דאָך משוגע ווערן
און דײַנע איבריקע קינדער
דאַרפֿן נאָך אַ מוטער האָבן...!

און ער אַנטלויפֿט און טוקט זיך אונטער
אין דעם חושך ווי אין אַ טײַך — :
אפֿשר האָט ער שווערע זינד.
אפֿשר דאַרף ער אויפֿגײן רײַך
טובלענדיק זיך און געלײַטערט —
מוז ער אײנזאַם זײַן, דערווײַטערט,
ווײַל ווי לאַנג ס׳וואָל איז נישט געשוירן
קען מען דאָך נישט נעמען שפּינען,
און אויב ער האָט שוין אַלץ פֿאַרלוירן
וועט ער אפֿשר גאָט געפֿינען.

ווער ווײסט דען וואָס זײַן טרויער מײנט?

ליגט ער ערגעץ ביי אַ פּליין,
ביי פֿאַרשטויסן פֿרעמדן פּליין.
און גלייך ווי אין אַ ברייטן קיטל
האַלט ער אין פֿינצטערניש פֿאַרוויקלט
די אַלע טיילן וואָס צעשטיקלט
האָט די וועלט אים, און ער וויינט.

נאָר אָט גייט עמיץ פֿון דערווייטן
מיט אַ לאַמטערן אין דער האַנט.
נעמען ציטערן די שאָטנס
און אַנטלויפֿן אין די זייטן,
נעמען שאַרן זיך ביי וואַנט,
ווילן אַ רעטער דאָ געפֿינען
און פֿאַלן צו צו דעם וואָס ליגט,
צום עלנט־טרויעריקן וואָס ליגט
און בעטן זיך ביי אים תּחנונים.

פּונקט ווי איינער וואָס ליגט צופֿוסנס
פֿון דער נאַכט און בינדט אַרום
זיין קאָפּ מיט טונקל, ווי באַנדאַזשן,
נאָר שאָטנס, וועלכע קריגן מורא
ווייסן נישט דערפֿון און ריכטן
זיך פֿון שטאַרקן מענטש אַ הילף, —
אַזוי קומט איר צו מיר, געזיכטער
אָסטראָלענקער, און טוליעט זיך
מיט אַראָפּגעלאָזטע קעפּ,
ווי מיט אַראָפּגעלאָזטע יאָרן:
נאָר פֿון אייך אַלע איז געוואָרן
מיר איינער נאָענט: אפֿרים גאָלדברוך.

.2

אַ שיינער ייד! — האָבן אַלע געזאָגט,
ווי מ׳זאָגט האַלבֿ־חודש: ס׳אַר אַ שיינע נאַכט!
ביסטו געווען ווי די לבנה,
און האָסט קיין היים נישט געהאַט.

דעכער קושן צאַרט זיך, באַרירנדיק זיך קוים.
דער הימל צאַפּלט ווייך ווי אַ בלאָער עוף.

פֿענצטער אַנטלויפֿן פֿון דער גאַס, זוכן זיסן טרוים...
עס שטייט שוין איצט די שטאָט ביזן האַלדז אין שלאָף.

די נאַכט וואַשט איר לייב מיטווינט
און שפּיגלט זיך אין שטילע גאַסן.

עס פֿלאַטערן נאָך בלויז צוויי אויפֿגעפּראַלטע לאָדן.
ווי קינדער וואָס ווילן זיך נישט באָדן
כאָטש זיי שטייען שוין אין וואַסער...

"מ'האָט אַ ווייב, מ'האָט אַ בעט און א גביריש הויז,
אַ שיינער באַלעבאָס, און קריכט אום ווי אַ מויז" —
האָבן געשמועסט זעבראָווסקי סטראַזשניק און דער כּלבים־שלעגער:
"נאָך אָפֿן, פּאַניע, קוק, די שטאַבעס נאָכנישט אויפֿגעהאָנגען!"
נאָר דו הערסט נישט, און די שטערן זענען דיר נאָכגעגאַנגען
און געהאָלפֿן זוכן אַ געלעגער.

.3
שלאָפֿסטו ערגעץ בעטלעריש און ליגסט — אַליין אַ זאַק — אויף אַ זאַק.
דיין אַלטקייט ברעכט זיך אויפֿצושטיין מיטן ערשטן קריי פֿון האָן.
און ביי דיר אין דער היים איז פֿול מיט דופֿט: אַזוי זענען אויף די טאַפּעטן
לעבעדיק די בלומען... און אַ בעט פֿון פֿיינעם מאַהאָגאָן

שטייט הויך־פֿול־זויבער־איינזאַם, דערוואַרט זיך נישט אויף דעם באַלעבאָס
און דרימלט איין אין קילן בעטצייג, ווי אין פֿרישן טיפֿן שניי.
נישט האָב פֿאַריבל, אפֿרים גאָלדברוך, וואָס מ'האָט דיך פֿון דער רייכער שטוב
אַרויסגעוואָרפֿן ווי אַ פֿליג פֿון אַ שיינער בלאַנקיקער גלאָז טיי.

ס'איז דאָך מסוכּן מיט אַזוינעם וואָס ווייס נישט אַז נגידים בלויז
מוזן עסן בוימאייל־חלה, און ער לויפֿט אַרום און שרייט:
ווי אַזוי־זשע קייען אויף די "פּיאַסקעס" קינדער שטיקער גלאָז פֿאַר הונגער,
ווען האָב און גוטס און גאָט אַליין געהערט צו די אָרעמעלייט...

און אייער קאַפּאָטע, הער גאָלדברוך, איז דאָך נישט קיין טייך,
טאָ ווי אַזוי איז הינטער דער פּאָלע פּלוצים דאָרט געוואָרן
אַ לעבעדיקער שלײַען? — דאָס האָט איר דאָך צוגעלקחנט
ביי אייער פֿריידען, און איר טראָגט עס צו אַ שוואַכער קימפּעטאָרן.

איז דאָס מעשה־מענטש? לאָז־צו אַזוינעם צו אַ שופֿלאָד,

ווען דער פּדיון ברענט אין קראָם, וועט ער דאָך לייגן אַלץ אין ד׳רערד.
טאָ נעם פֿאַר אומגוט נישט, אפֿרים, וואָס מ׳ האָט דיך אַרויסגעמשלחט.
דו ביסט געווען אין נגידישן הויז: אַ גרויזאַמער בריוו אין אַ צאַרטן קאָנווערט...

4.

נו מילא, כאָטש איז פֿרייטיק, ווייס מען:
ביים עק שאָסיי הייצט מען איין דעם האָריזאָנט;
קוקט אפֿרים: אין הימל באַקט מען חלות
לכּבוד שבת.

און ביים לאַטוטניק יאָסל שטאַרבט מען פאַר אַ ביס.
דאַרף מען נעמען קלייבן: יידן, פלעכט אַריין
אַ קאָפּיקע אין אַ קיילעטש!

און אַז דער אָוונט שטעלט אַריין
אין ווייסע וואָלקנס רויטע צונגען,
זעט מען דאָך שוין אַז דאָרט אויבן
צינדט מען ליכט אין זילבער־לייכטער.

און לייקע די אלמנה זאָל זיצן אין דער פֿינצטער?

איז מילא כאָטש, נו פֿרייטיק, זעט מען
אַ מענטש טוט וואָס ער קאָן.
נאָר אַ גאַנצע וואָך? רחמנא ליצלן:
פֿון די ערשטע פֿלעקן טאָג
ביז תּחילת נאַכט — רק ער זאָגט,
דעם טלית אויפֿן קאָפּ און זאָגט ——

5.

מישן זיך די וואָלקן און בלעטערן זיך אָן קלאַנג.
שטיל און הייליק מאַכט זיך אויף דער טאָג
ווי עס עפֿנט זיך זיס־פֿאָרכטיק אויף אַן אַלטער ספֿר,
די זון קומט אַרויס ווי אַ שיינער געדאַנק.

האָרכן די גאַסן און ווערן ריינער...

שטעטל האָט דעם שלאָף אָפּגעטרייסלט פֿון די אויגן
ווי מען ווישט אָפּ דעם שטויב ערבֿ־פּסח פֿון די חפֿצים.
אַפֿילו האָרקי שניידער, וואָס זיצט שוין ביי דער מאַשין געבויגן,
נייט מער קאַפּיטלעך תּהלים ווי דרילכענע פּלייצעס.
און וואָס טוט אפֿרים גאָלדברוך?
ער דאַוונט.

ליגט דער האַלבטאָג אין דער וועלט און ברענט פֿאַר כּעס און איז פֿאַרשעמט:
מען שיט, מען וואַרפֿט אָן אויף זיין לייב נאַפֿט און זאַלץ און זייף און מעל,
ער האָט מענטשן ליב און לייכט פֿאַר ליבשאַפֿט, נאָר זיי צו אים זענען פֿרעמד,
און ליגט דער האַלבטאָג, שינדט מען אָפּ אים און מען פֿאַרקויפֿט זיין פֿעל...

דער מסחר גייט אין מאַרק – אין הימל גייט די זון און שיט אין גיין
גאָלדענע בערגלעך גערשטן און ווייצן;
וואָלקנס כאַפּן שטראַלן אין מויל ווי יונגעלייטלעך פּריצן,
וואָס זוכן קניהלעך ביי תּבֿואה און האַלטן שטרויען אין די ציין.

און וואָס טוט אפֿרים גאָלדברוך?
ער דאַוונט.

נאָר דער טאָג ט׳זיך שענער נאָך געענדיקט ווי זיך אָנגעהויבן.
די גאַסן ליגן רואיקע און בלאָע ווי אַ טייך.
און די ווייכע רגעס פֿון פֿאַרנאַכט פֿליען איבער זיי ווי טויבן,
און צו אַ טיר פֿון שווערן גאָלד, וואָס האַלט פֿאַרמאַכט אַ קעניגרייך,

פֿאַסט־צו די זון פֿון בלוט אַ שליסל... אין זיך פֿאַרטראַכט און פֿרום געבויגן
שטייען איצט די ציגל־הייזער, וואָס זענען אַזוי שטאָלץ געווען
מיט איין שעה פֿריער, ווי קלוגע וואָס האָבן אַ סך געזען
און סוף קל סוף נאָר איינס דערזען: אַז מען מוז גלויבן...

און כאַצקל קופּערמינץ באַגרייפֿט נישט, וואָס פּלוצלינג איז מיט אים געשען, –
אונטערן האַרץ ברענט אַזוי שווער, און ווי אַ קינד האַלט ער דעם קאָפּ אויף די שויבן
און קוקט אין מאַרק: שאָטנס פֿאַלן צו דער ערד האָלדזנדיק די שטיינער;
שטייט ער אין קראָם – און פֿאַרגעסט – און דערמאָנט זיך – און ס׳גלוסט זיך אים וויינען.

און וואָס טוט אפֿרים גאָלדברוך?
ער דאַוונט.

6.

רב אפֿרים, רב אפֿרים!
ווי קען אַ מענטש אַ גאַנצן טאָג
גאָרנישט טאָן, נאָר תּפֿלה טאָן?
אויף אַ פֿאַרערשטן שיינעם צאָן
האַלט די וועלט אַ גרויסע וואָג,

קוקן מענטשן דער וועלט אין מויל;
וואַרפֿן ביסלעך שטערן און ערד אַביסל,
גלייך מוז זיין די ליימענע שיסל:
העסלעך וואָלט געווען — אַ גרויל —

ווען אויף דער צי אויף יענער זייט
זאָל נעמען פֿאַלן, זיך בייגן, (ווי אַ שלעכט געוויסן)

ס׳וואָלט זיך פֿאַרערשטער צאָן אַרויסגעריסן
און א פֿינצטער לאָך געמאַכט דער אייביקייט.

וואַרפֿט מען לאַנגזאַם האַרץ ווי פּאַסן האָניק
און שטיקער ערד, ווי לעקאַך, אויף דער וואָג, —
טאָ ווי קען אַ מענטש אַ גאַנצן טאָג
גאָרנישט טאָן חוץ תּפֿילה טוענדיק?

7.

און אפֿרים גאָלדברוך ענטפֿערט:
- - - - - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - -

(סוף קומט)

4, N.41-42, ליטערשרישע בלעטער (וואַרשע)
אָקט. 14 **1927,**